

“Правата на човека са като броня – те защитават; те са като правила – защото ти казват как може да се държиш.....

Те са като природата, защото могат да бъдат нарушавани и като духът , защото не могат да бъдат унищожавани. Като времето- те се отнасят към всички нас по един и същи начин – бедни и богати, стари и млади, бели и черни, високи и ниски. Те ни предлагат уважение и ни карат да се отнасяме към другите с уважение. Както и при доброто, истината и справедливостта, ние имаме несъгласие относно точното им определение, но ние ги разпознаваме, когато ги видим.”

*Из “Всеобща декларация за правата на човека
Всеобща декларация за правата на човека”*

Всеки човек е...

„Роден свободен, ... Равен на другите,...Има право да живее на свобода и в сигурност,Не може да бъде държан в робство,Да не бъде нараняван или измъчван, ...Има правото да бъде защитен от законите, Има правото да търси помощ по законен път, когато правата му са нарушени,Има право на личен живот, ... Има право да пътува в и извън своята страна,Има право да притежава собственост,Трябва да защита правата на другите.....”

Из Правата на нашите деца /извадки/

„Какво е определението за дете?”

„Детството е най-чувствителната част от живота на всяко човешко същество”.

„Те на практика са изцяло зависими от възрастните и много често могат да бъдат принуждавани да изпълняват желанията на възрастните и да правят неща, които ще навредят на тяхното развитие.

Ето защо в съвременния свят държавите са се споразумели за специален общовалиден закон за детето, в който да са посочени и защитени неговите права”.

*Тези права са признати за децата от цял свят в международен закон, който се нарича **Конвенция /Споразумение/ за правата на детето**. Тя е приета от Организацията на обединените нации през 1989 г. и до днес е подписана от близо двеста държави, т.е. от почти всички държави в света.*

Конвенцията признава, че **всяко човешко същество на възраст под 18 години може да бъде наречено дете**. Това означава, че всеки такъв индивид има право да се ползва от правата, изброени в Конвенцията.

Също така всички права на детето са **еднакво значими**.

Всички права на децата са взаимосвързани.

В този закон децата се **признават за пълноценни членове на човешкото семейство**.

Чрез осигуряване на естествена среда за израстване и благосъстояние на детето **семейството се приема като основна група**, на която трябва да се предоставя цялата необходима защита и помощ.

.....децата имат малко възможности да защитават правата си и следователно те имат нужда от специална закрила от страна на закона.

Всяко дете има **право на живот, което ще рече не само да живее, но и да се развива подходящо като член на обществото**. Животът не означава само физическо съществуване. Детето има право на подходящо развитие като член на обществото и според Конвенцията задължение на всяка държава е да осигури в максимално възможна степен оцеляването и развитието на детето.

Всяко дете **има право на име** и затова трябва да бъде регистрирано незабавно след раждането си. Съществуват няколко системи за регистриране: медицинска, която се извършва непосредствено след раждането от служителите на болницата или родилния дом, като те записват презимето му; църковна, чрез покръстване и регистрация на името в църковните списъци; и гражданска регистрация на името и презимето от упълномощени местни власти от общината.

Детето **има право да познава родителите си**. Това е проблем, който възниква предимно, когато детето е изоставено от родителите си, когато е родено от извънбрачна връзка, или когато родителите се разведат. Държавата е задължена да защитава това, което отличава дадено дете – самоличността му, а именно неговата националност, име и семейни отношения.

Детето **има право да поддържа семейни отношения с двамата родители** в случай, че е разделено от единия от двамата.

Детето **има право на свобода на изразяване на мнение, както и право на достъп до подходяща информация**.

Детето **има право на свобода на мисълта, съвестта и религията.** Съгласно Конвенцията наше задължение като родители и настойници е да помагаме и да направляваме детето при упражняването на това негово право по начин, съответстващ на развитието на способностите му.

Както възрастните, така и децата **имат право на сдружения и мирни събирания, а също и право на защита от намеса в личния им живот.**

Когато детето е в състояние да формира собствени възгледи, трябва да се гарантира **правото тези възгледи да бъдат изразени.** Детето има право да изразява възгледите си свободно по всички въпроси, отнасящи се до него, като на тях следва да се придава значение, съответстващо на възрастта и зрелостта на детето. На практика приложението на това право често е засегнато от проявявана субективност. При определени условия детето е способно да изразява възгледи, но се въздържа от страх, да не бъде зле разбрано или наказано.

Вече говорихме защо образованието е толкова важно в живота на всеки човек и специално на детето – само чрез образованието то може да развие личността си, своите таланти и духовните и физическите си способности. Съгласно Конвенцията всяко дете **има право на образование.** Образованието трябва да подготви детето за отговорен живот в едно свободно общество; то трябва да се осъществява в дух на разбирателство, мир, толерантност, равенство на половете, приятелство между всички хора и зачитане на природната среда.

Днес образованието в голямата си част започва от детската градина и до голяма степен предпоставя ученето /в психологически и чисто физиологически план/ в началното училище и за това е важно да знаем, че:

Конвенцията гласи, че **основното образование трябва да бъде задължително и безплатно за всички.** Обучението в училище трябва да се осъществява по начин, съвместим с детското човешко достойнство, като се изключат физическите наказания.

Този въпрос е изключително важен – по света има стотици милиони деца, които не ходят на училище, а само в България близо 100 000 деца до 16 годишна възраст не посещават училище и те са предимно от ромски произход. Това ще рече, че тези деца никога няма да могат да станат пълноценни членове на обществото, да намерят прилична работа с добро заплащане, да изградят спокойно и без материални ограничения семейство и да възпитават и да учат децата си.

Конвенцията също така постановява чрез средствата за масово осведомяване да се разпространява подходяща информация от полза за детето, както и да се издават и разпространяват детски книги. От друга страна, според закона, **детето трябва да е защитено от информация, която вреди на неговото развитие – съдържаща сцени на насилие, секс.**

За свободното си развитие детето също така **има право на отдих, игра и участие в културни и художествени дейности.** Съгласно този закон ние имаме право да изискваме от местните власти да осигуряват условия за развитие на способностите на нашите деца в младежките домове и центровете за работа с деца, като участват в различни състави, групи.

Важно е да знаем, че детето **има право да изразява свободно мнението си по всички въпроси, които го засягат.** За да поясним за какво става дума, трябва да имаме предвид и неговата възраст. На практика това означава, че на детето трябва да се даде възможност да бъде изслушвано при всякакви съдебни и административни процедури, отнасящи се до него. Очевидно е, че това право трябва да му се осигури в училище, но също така не трябва да забравяме за него и в семейството, когато се решават въпроси, които засягат и децата ни.

В Конвенцията са отбелязани и много конкретни **социални и икономически права.** Още в самото начало трябва да споменем, че да се приложат тези правила на практика означава държавите да бъдат достатъчно богати. Икономическата ситуация в много държави ограничава подпомагането на социалните и икономическите права на детето. Затова в Конвенцията е записано, че **държавите ще предприемат мерки за осигуряване тези права на детето в максималната степен, възможна с оглед на техните ресурси.**

Социалните и икономическите права на децата зависят от благополучието на техните семейства и затова Конвенцията посочва, че **родителите носят основната отговорност за отглеждането и развитието на детето.**

Важно е да знаем, че същевременно Конвенцията посочва, че **държавите са задължени да предоставят необходимата помощ на родителите при изпълнението на тяхното задължение по отглеждането на децата и да гарантират развитието на институциите, бюрата и службите за грижи за децата.**

Детето има правото да се ползва от най-високия достижим стандарт на здравословно състояние и от здравните услуги за лечение на заболяванията и за възстановяване на неговото здраве. **На нито едно дете**

не може да бъде отказан достъп до ефективно здравно обслужване. В съответствие с този член, държавите трябва да предприемат мерки за намаляване на смъртността при кърмачетата и децата, да се борят срещу болестите и недохранването и да осигурят на майките подходящи грижи преди и след раждане.

Всяко дете **има право на жизнен стандарт**, съответстващ на нуждите на неговото развитие . Детето **има право да бъде защитено от икономическата експлоатация** – децата не трябва да извършват каквато и да е работа, която крие опасност или може да попречи на образованието, да навреди на здравето или на развитието им.

Тези права важат за всички деца без оглед на възраст, пол, етническа или религиозна принадлежност, дали са родени в семейство или са извънбрачни, дали са здрави или имат някакви увреждания.

Съгласно Конвенцията **детето трябва да бъде защитено от държавата срещу всякакви форми на дискриминация** или наказание на основание на статут, дейности, изразени мнения и убеждения от страна на родители, настойници или членове на семейството.

Ние възрастните можем и трябва, ние сме длъжни да осигурим всичко това и като представители на институциите свързани с деца и като членове на семейната общност, където най-значимата функция на възрастните е родителството.